

engedi a regionális biztonsági intézkedéseket – és féltékénk államai már régen elhatározták, hogy fellépnek külső hatalmak katonai jelenléte ellen. A világ más részein is riasztottuk szövetségeseinket.

6. Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya értelmében ma este kérjük: haladéktalanul hívják össze a Biztonsági Tanács rendkívüli ülését, hogy intézkedjék a világbékét veszélyeztető legújabb szovjet fenyegetéssel szemben. Határozati javaslatunk kérni fogja valamennyi kubai támadó jellegű fegyver ENSZ-megfigyelők ellenőrzése mellett történő leszerelését és kivonását, mielőtt a vesztegzárát meg lehetne szüntetni.

7. Felszólítom Hruscsov miniszterelnököt, hogy hagyja abba és szüntesse meg a világbékét és államaink szilárd kapcsolatait veszélyeztető burkolt, féktelen és provokatív fenyegetést, felhívom továbbá, hogy térjen le erről a világuralomra törő útról, s [...] velünk együtt vessen véget a fenyegető fegyverkezési versenynek, és formálja át az emberiség történelmét. [...]

Forrás: A kubai válság. Szerk.: Patkó Imre, Budapest, 1962. 49–51.

1. Milyen belpolitikai változások történtek Kubában az ötvenes évek végén?
2. Hogyan alakultak a kubai–amerikai kapcsolatok 1959–1962 között? Miért és hogyan avatkozott be a Szovjetunió a kubai–amerikai viszályba?
3. Miért tartotta különösen súlyosnak a helyzetet beszédében Kennedy 1962 őszén? Miért jelentette a szovjet–amerikai szembenállás új szakaszát a kubai válság?
4. Mivel indokolja a szovjet lépés jogtalanságát az amerikai elnök? Milyen diplomáciai és milyen katonai ellenlépések fogantatását jelentette be?
5. Milyen ellencsapást helyezett kilátásba a szovjet fenyegetés ellen?
6. Hruscsovnak címzett üzenetében hogyan képzelte el a további szovjet–amerikai együttműködést?
7. Hogyan oldódott meg végül a kubai válság?

## *21. PRÁGAI TAVASZ ÉS ŐSZ. EMLÉKEZTETŐ LEONYID BREZSNYEV ÉS KÁDÁR JÁNOS TELEFONBESZÉLGETÉSÉRŐL (1968. JÚNIUS 12.)*

1968. június 12-én L. I. Brezsnjev elvtárs felhívta telefonon Kádár János elvtársat, hogy véleményt cseréljen a jelenlegi csehszlovák helyzetről. Megkérdezte, mi a véleménye a csehszlovák fejleményekről, javult-e a helyzet?

Brezsnjev elvtárs úgy látja, hogy Dubček elvtárs utóbbi felszólalásai, nyilvános fellépései helyesek. Bár elméletben ő nem nagyon erős, most nem ez a fontos, hanem az, hogy hangsúlyozottan beszél a párt vezető szerepéről, a Varsói Szerződéshez való hűségéről, a szocialista országokkal való barátságról, az imperializmus elleni harcról, a kommunista mozgalom egységének szükségességéről, és mindezt a marxista ideológia pozícióiból teszi. Feltétlenül látnia kell, hogy más ideológiai pozícióból támadják őt azok, akik lebecsülik a marxizmus-leninizmust, és nagyon ködös képet festenek a szocializmusról. Éles harc folyik, és ebben a harcban a szemben álló erők felhasználják a kezükben lévő propagandaeszközöket, amelyeket nagyon okosan és tervszerűen tudnak alkalmazni. Dubček elvtárs személyét is felhasználják, dicsérik őt, dicshimnuszokat

énekelnek neki (talán ez egy kicsit lefegyverzi őt), és a Központi Bizottságnál most a becsületes elvtársak azt mondják, hogy a revizionisták Dubčekkel együtt harcolnak Dubček ellen. [...] Nem azért magasztalják Dubček elvtársat mert a párt vezető szerepét, vagy a Szovjetunióval való barátságot akarja erősíteni, hanem úgy általánosan mint „a demokratizálás bajnokát”.

Egészében véve – Brezsnyev elvtárs véleménye szerint – a helyzet a CSKP-ban és az országban kiéleződött, és bonyolultabbá vált, mint egy hónappal ezelőtt.

1. Az Elnökségben fokozódtak az ellentétek, nincs egység, Dubček elvtársék és a szemben álló csoport (Kriegel, Cisar) egészen másképp értékelik mind a helyzetet, mind a konszolidációt célzó feladatokat.

2. Folytatódik a lakosság és a párttagság aktív megdolgozása szovjetellenes és szocialistaellenes szellemben. Erre felhasználják a sajtót, a rádiót, a televíziót.

3. A Központi Bizottság több tagjának pozitív felszólalása a májusi plénumon nem talál támogatást a gyakorlatban, sőt ezek az elvtársak a támadás célpontjaivá lettek. A pártszervezetekben is támadják őket, bár őket nem lehet konzervatívnak nevezni, nem támogatják sem Novotnyít, sem más társait („Novotny már úgyis döglött lónak mondható”).

4. Fokozódott a szociáldemokrata párt újjáalakítását célzó szervezőmunka; a néppárt tagsága duplájára növekedett; szervezik az agrárpártot azon a címen, hogy ez nem is párt, hanem a tsz-tagok társadalmi szervezete; aktivizálódik a szocialistaellenes jellegű *sokféle* klub és szervezet. Mindez folytatódik, bár a vezetőség sokszor beszél az ilyen tevékenység korlátozásáról, de csak beszél.

5. A munkásosztály nem vesz részt ebben a harcban, és a párt sem mozgósítja a szocializmus ügyének támogatására.

Azt mondják, hogy a májusi plénum után sikerült konszolidálni a párt egészséges erőit. Azonban ez csak az elbizakodottságra vall, és még inkább növeli a veszélyt. [...]

A nyugati propaganda mindenben segíti ezt a vonalat, Csehszlovákiában pedig hagyományosan meghallgatják a nyugati hangokat. A revizionisták ráveszul azt mondják, hogy ők a szocialista táborral vannak, a szocializmusért harcolnak, azt állítják, hogy a Szovjetunió őket támogatja [...]. Mi a hibák kijavítása mellett, a rehabilitáció mellett vagyunk, de úgy gondoljuk, hogy ezt a pártnak és a kormánynak kell véghezvinnie, nem pedig az utcán.

Szívből szeretnénk segíteni Dubček, Černík, Bilák elvtársaknak (ezt az utóbbit nagyon becsületes és józan gondolkodású embernek tartjuk), nagyon fontos lenne, és arra kérjük Kádár elvtársat: beszéljen komolyan Dubček elvtárral, hogy helyesen értékelje a helyzetet, hogy lássa azokat a veszélyeket, amelyek a CSKP-t, a szocializmust és őt magát fenyegetik (bár az utóbbi kérdés másodrangú, nem azon múlik a párt sorsa, hogy ki a KB első titkára). Szeretnénk őt is támogatni, ezért nem közlünk olyan cikkeket, amelyek megnehezítenék a helyzetét. Azonban úgy gondoljuk, hogy határozottabban kellene cselekedniük, pl. kézbe venni a propagandaszerveket. Úgy gondoljuk, abban az irányban kellene hatni Dubček, Černík, Bilák elvtársakra és azt tanácsolni nekik,

szakadjanak el és határolják el magukat a revizionista csoporttól, és akkor a párt egészséges erői támogatni fogják őket.

**Forrás:** Huszár Tibor: 1968. Prága, Budapest, Moszkva. Kádár János és a csehszlovákiai intervenció. Budapest, 1998. 114–116.

1. Mire kérte fel telefonbeszélgetésben Brezsnyev Kádár Jánost? Miért éppen őt bízta meg e feladattal?
2. Értékelj Csehszlovákia helyzetét a szocialista táboron belül gazdasági és katonai szempontból!
3. Mi történt Csehszlovákiában 1968 tavaszán? Kik álltak ekkor a csehszlovák állam és a Csehszlovák Kommunista Párt (CSKP) élén, és milyen politikát hirdettek meg?
4. Milyen veszélyeit látta e politikának Brezsnyev? Hogyan ítélte meg személy szerint a csehszlovák vezetőket? Milyennek ítélte Csehszlovákia lakosságának hangulatát?
5. A forrás alapján vitassátok meg, miért volt rendkívül kényes helyzetben egy reformokat meghirdető kommunista vezető (pl. Dubček) ebben az időszakban!
6. Értékelj a dubčeki politikát a társadalmi támogatottság szempontjából!
7. Milyen intézkedések és politikai lépések megtételét tartotta fontosnak Brezsnyev? Milyen keretek között tudott változásokat elképzelni? Végbemehettek-e tényleges változások ilyen keretek között?
8. Mi lett a demokratizálódó Csehszlovákia sorsa?

## 22. ENYHÜLÉS KELET-EURÓPÁBAN. SZERZŐDÉS A SZOVJETUNIO ÉS A NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG KÖZÖTT

A Magas Szerződő Felek,  
abban a törekvésükben, hogy előmozdítsák Európa és a világ békéjének és biztonságának megszilárdítását,

abban a meggyőződésben, hogy az államok békés együttműködése az ENSZ Alapokmányában rögzített célok és elvek alapján megfelel a népek hő óhajának és a béke általános érdekeinek,

megállapítva azt a tényt, hogy azoknak az intézkedéseknek a megvalósítása, amelyekben korábban állapodtak meg, köztük a diplomáciai kapcsolatok felvételéről szóló 1955. szeptember 13-i egyezmény megkötése, kedvező feltételeket teremtett a kölcsönös kapcsolataik továbbfejlesztését és megszilárdítását célzó újabb lépésekhez,

attól az óhajtól áthatva, hogy szerződés formájában juttassák kifejezésre az együttműködésük javítására és kiszélesítésére irányuló eltökélt szándékukat, beleértve a gazdasági, valamint a tudományos, műszaki és kulturális kapcsolatokat is, a két állam érdekében,

az alábbiakban állapodtak meg:

**1. cikk.** A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és a Német Szövetségi Köztársaság politikája fontos céljának tekinti a nemzetközi béke megőrzését és a feszültség enyhítését.

Kinyilvánítja azt a törekvését, hogy elősegíti az európai helyzet rendezését, és az összes európai állam közötti békés kapcsolatok fejlesztését, s ennek kapcsán az e térségben fennálló tényleges helyzetből indul ki.